

Veliká Laura

PhDr.,

Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove

Duchnovičovo námestie 1, Prešov 080 01

lauravelika@gmail.com

MÓDA KONCA DRUHÉHO A POČIATKU TRETIEHO TISÍCROČIA

Abstract. The following study describes the basic fashion lines of the end of the second and beginning of the third millennium AD. 1. in Central European countries. It is a survey of the end of the 70s, 80s, 90s of the 20th century and the first decade of the new millennium. At work, we notice both men's and women's fashion. We don't leave out children's fashion either. We analyze various clothing trends, such as casualness. We also included the names of designers and models in the study. It was the debatability of the "fashion aesthetics" phenomenon that prompted us to pay attention to this issue. The fulfillment of the essence of the work required work with a pool of professional sources of domestic and foreign provenance, and therefore we believe that the final form of the work can be an interesting cross-section of the essence of fashion aesthetics of the late 20th and early 21st centuries for those who try to find intersections between individual fashion periods.

Key words: fashion, aesthetics, aesthetics of fashion, clothing, history, present.

JEL classification: Z19

Estetika módy konca 70. a 80. rokov 20. Storočia

Estetika módy konca 70. a 80. rokov 20. Storočia Podľa Marianny Cerinovej boli osemdesiate roky snáď i najodvážnejším desaťročím v modernej histórii módy, keďže šlo o roky vypchatých ramien a oblekov, krikľavých sukní a spandexových legín, velúru, návlekov na nohy a objemných padákových nohavíc (Cerini 2020). Autorka ďalej píše, že väčšinu desaťročia dominoval eklektizmus, a síce punk-rocková estetika konca 70. rokov, konkrétne nadrozmerne kožené súpravy, priliehavé nohavice a čipka, ktoré spopularizovali Madonna, Annie Lennox či Boy George (Cerini 2020). Dekáda sa otvorila štýlovým športovým oblečením a jemným štýlom „New Romantics”, pričom Norma Kamali pokračovala

vo výrobe módneho športového oblečenia s použitím pohodlných materiálov, ako je dres, no a medzitým dizajnéri ako Donna Karan a Azzedine Alaïa prešli na používanie pružných tkanín, ako je lycra, čím docielili športové oblečenie priliehajúce k telu (Hennessey 2012, s. 388). Ako bolo spomínané, 80. roky sa neniesli len v športovom, ale i v romantickom duchu, čoho dôkazom je pokračovanie romantického štýlu typického pre prerióvé šaty zo 70. rokov (Hennessey 2012, s. 390). Ako desaťročie postupovalo, začal dominovať takzvaný „power dressing“, ktorý odzrkadľoval posun v počte žien pracujúcich na vysokých postoch a preferujúcich módu, ktorá by neuberala na ich vážnosti (Hennessey 2012, s. 392). Predstava vážnej módy bola spojená so silne vystuženými ramenami, žiarivými farbami, veľkými účesmi, výraznými doplnkami a topánkami so špicatou špičkou a úzkymi podpätkami.

Najvýznamnejšou podstatou estetiky módy tohto desaťročia bolo nielen obliekať sa odvážne, ale predovšetkým obliekať sa značkovo, pretože každý návrhár propagoval charakteristický štýl, no a medzi tieto značky založené na osobnosti patrili Christian Lacroix, Gianni Versace, Jean Paul Gaultier a Karl Lagerfeld pre Chanel (Hennessey 2012, s. 388). Podobne akým smerom sa uberala dámska móda, uberala sa i tá pánska, a síce dôraz sa kládol na fitness oblečenie, pracovné odevy a „power dressing“ (Laver 2012, s. 276). Mnohí známi dizajnéri dámskej módy, medzi nimi Mugler, Comme des Garçons, Jean-Paul Gaultier či Karl Lagerfeld začali v 80. rokoch navrhovať i pánsku módu, pričom taký Gaultier sa obzvlášť snažil odbúrať genderové disparity a, okrem iného, vyrábal i sukne pre mužov (Hennessey 2012, s. 395). Už spomínaný power dressing v pánskom odievaní sa však prejavil v polovici až koncom desaťročia, pričom jeho typickou súčasťou boli pruhované dvojradové obleky so širokými chlopňami, ktoré sa nosili so širokými kravatami jasných farieb, prípadne i so vzorovanými košeľami, pričom ich dotvárali veľké kabáty (Laver 2012, s. 276). Obleky totiž boli v tejto dobe nevyhnutnosťou pre všetkých pánov, ktorí nepracovali manuálne (Laver 2012, s. 276).

Čo sa týka detskej módy 80. rokov, tak tá taktiež zaznamenala progres. Emma Renschová spomína, že detské oblečenie bolo špecifické pútavými farbami a vzormi a jedinečnými odvážnymi strihmi, keďže detská mó-

da odzrkadľovala módu, ktorú spopularizovali tínedžeri a mladí dospelí, pričom oblečenie bolo omnoho viac odvážnejšie v komparácii s uplynulými desaťročiami a to predovšetkým kvôli kultúre rastúcej nezávislosti detstva (Rensch 2017). Výstrelky detskej módy v tohoto obdobia charakterizovalo viacero trendov, v rámci ktorých prevládalo párovanie a obľúbené oblečenie pre deti obsahovalo zodpovedajúce sukne, šortky, polokošeľe a ponožky, pričom všetky s rovnakými vzormi alebo farbami (tamže). Pruhy boli tiež módnou záležitosťou u detí a dospievajúcich, avšak obzvlášť obľúbené boli na tričkách a sukniach, či už horizontálne alebo vertikálne, tenkých či hrubých variantoch (Rensch 2017). Najpopulárnejšie boli čierne a biele pruhy, no neznámou neboli ani viacfarebné pruhované odevy, avšak primárnou súčasťou šatníka každého dieťaťa či dospievajúceho džínsy s vysokým pásom, tak u dievčat ako u chlapcov (Rensch 2017).

Zdieľame presvedčenie, že estetika módy 80. rokov minulého storočia sa skutočne môže titulovať prívlastkom „najodvážnejšia“, čoho dôkazom je kladenie zreteľu na fitness oblečenie tak dámskej ako i pánskej móde, ktoré sa stalo etablovanou súčasťou módných trendov, ale prívlastok „najodvážnejšia“ dosvedčuje i power dressing nielen v pánskej, ale predovšetkým v dámskej módy. Power dressing ešte väčšmi odbúral genderové disparity, v dôsledku čoho sa dámy pracujúce (nielen) na významných postoch odievali do elegantných kúskov podčiarkujúcich ich profesionálnu vážnosť a serióznosť. Faktom však je, že toto desaťročie bolo zároveň desaťročím značiek, čo znamená, že bolo priam nevyhnutné, v rámci estetiky módy konkrétneho štýlu, prikláňať sa k významným značkám odevov. Summa summarum, kto chcel byť módnym, musel sa odievať do kúskov prestížnych značiek prislúchajúcich konkrétnemu štýlu oblečenia, či už sa to týka punkovej módy, módy power dressingu alebo fitness módy. Osemdesiate roky teda neboli len naodvážnejšími s ohľadom na estetiku módy, ale vykazovali i známky povrchnosti.

Estetika módy 90. rokov 20. Storočia

Nasledujúce deväťdesiate roky, ktoré boli zároveň desaťročím uzatvárajúcim druhé tisícročie, znamenali pre estetiku módy určité zmeny, čoho

dôkazom je, že akými módnyimi ikonami mladých sa stali napríklad i hrdinovia seriálu *Beverly Hills 90210*. Ceriniová píše, že 90. roky sa niesli v znamení vypchávkov ramien, ale predovšetkým v znamení ľahkých šiat, ktoré držali na ramenách len vďaka tenkým (špagetovým) ramienkam, no a v neposlednom rade boli samozrejmosťou motorkárske šortky, oversize tričká s potlačou či džínsy s vysokým pásom (Cerini 2020). Hennesseyová vraví, že práve v tomto období boli najväčšími hviezdami prehliadkových módel Linda Evangelista, Cindy Crawford, Naomi Campbell či Christy Turlington, ktoré keď kráčali po prehliadkovom móde počas Versaceho módnjej prehliadky jeseň/zima v roku 1991 v Miláne, boli slávnejšie než samotné oblečenie. ako oblečenie (Hennessey 2012, s. 409). Laver však upresňuje, že i v tejto dekáde pokračovala obľúbenosť v športové oblečenie, pričom mikiny nadmernej veľkosti boli naďalej obľúbenou voľbou mladých žien, no medzi obľúbené kusy bežného dňa opätovne patrili i minisukne či punkové štýly (Laver 2012, s. 281). Do povedomia sa však dostával i vintage štýl v oblečení, čím sa rozšírili second handy, ktoré v najväčšej miere využívali prívržensky grungeovej módy, a síce štýlu, ktorý mal východiskový bol v každodennom oblečení, konkrétne vo voľných a obnosených džínsoch či flanelových košeliach, no i v jednoduchých šatách, ktoré sa kombinovali s mohutnými čizmami (Hennessey 2012, s. 412). V 90. rokoch 20. storočia sa i pánske oblečenie stávalo stále viac ležérnym, pričom sa typickým voľnočasovým odevom stali džínsy a vyťahnuté košele, keďže hudobné trendy ako grunge, hip-hop a britpop ovplyvnili štýly počas celého desaťročia, no a napriek tomu, že v polovici dekády začal grunge upadať na popularite, ležérny prístup k móde zotrval (Laver 2012, s. 285). Všeobecne obľúbenými kúskami pánskej módy boli športové odevy vrátane bejzbalových šiltoviek a bünd, basketbalových šortiek, teplákových súprav a mikín s kapucňou, ale z grunge sa preniesli aj flanelové košele. Laver je názoru, že táto prevaha športového oblečenia v pánskej móde súvisela i s čoraz neformálnejším prístupom k oblečeniu na pracovisku, čo dosvedčuje i skutočnosť, že džínsy a mikiny sa stali v polovici deväťdesiatych rokov prijateľnými vo všetkých odvetviach okrem tých najformálnejších (Laver 2012, s. 285). Neformálnosť a ležérnosť bola pritom badateľná i v detskom oblečení, pričom opätovne

dosť kopírovala práve oblečenie dospelých, pričom hviezdami detskej módy toho času boli Mary-Kate a Ashley Olsen (Laver 2012, s. 285).

Je zrejmé, že móda posledného desaťročia v rámci druhého tisícročia sa niesla v znamení ležérnosti, či sa to už týka dámskej alebo pánskej módy. Dámska móda stále presadzovala i vyslovene ženské oblečenie, avšak bolo oveľa odvážnejšie a s absenciou power dressingu, na ktorý sme boli zvyknutí v predchádzajúcom desaťročí, ktorého prirodzenou súčasťou tohto odevu boli vypchaté ramená, avšak ktoré by sme v estetike módy 90. rokov hľadali márne. Pánska móda ako celok bola však omnoho ležérnejšia, v konzekvencii čoho sa športové oblečenie stalo prijateľnejším na každodenné nosenie, a síce i ako oblečenie do práce, samozrejme s výnimkou tých najvyšších funkcií. Hlavným menovateľom dámskej i pánskej estetiky módy bola džínsovina, pričom i detské oblečenie v podstatnej miere kopírovalo oblečenie dospelých.

Estetika módy začiatkom nového tisícročia

Začiatkom nového tisícročia estetika módy nadväzovala na estetiku módy konca 90. rokov 20. storočia, pričom si džínsovina ponechala svoje pevné postavenie v estetike módy. Významnou súčasťou dámskej módy sa však stal boho štýl, avšak Hennessyová píše, že kúsky boho štýlu sa zaobstáravali v drahých butikoch, nie v second handoch ako v prípade grungeového štýlu z predchádzajúceho desaťročia (Hennessey 2012, s. 412). Rozdiel medzi týmito štýlmi teda spočíval predovšetkým v tom, že zatiaľ čo grunge zdôrazňoval oblečený a opotrebovaný vzhľad oblečenia z druhej ruky, boho štýly sa zaobstáravali v drahých butikoch, pričom v Paríži sa tomu hovorilo bobo, čo znamenalo buržoáznu bohému, čo naznačovalo, že to bola afektivita socialistov zo strednej triedy (Hennessey 2012, s. 412). Okrem boho štýlu sa začiatky tretieho tisícročia niesli i v znamení ultra minisukní, džínsov s nízkym sedom, krátkych topov a topánok Ugg, pričom zámerom bolo ukázať čo najviac z tela (Hennessey 2012, s. 412).

Medzi spomínanými, nie príliš elegantnými kúskami dámskej módy prvej dekády nového milénia, sa však objavila i istá iskierka nádeje a po-

staral sa o ňu Roland Mouret v roku 2005, kedy debutoval svoje Galaxy dress (Boshoff 2021). Šlo o krásne strihané vlnené krepové šaty so zvodným štvorcovým výstrihom, ktoré odhaľovali dokonalosť tela (tamže). Tento nadčasový model, ktorý vytvára krásnu postavu presýpacích hodín, dodnes obľubujú také známe mená ako Meghan Markle, Victoria Beckham, Angelina Jolie, Kate Winslet či Dita von Teese (Jordan 2021).

V rokoch 2000 až 2010 boli populárnymi i ručne vyrábané odevy, a síce všetko s koreňmi v boho-chic vzhľade, pričom Hennessyová vysvetľuje, že záujem bol o všetko ľudové a ručne vyrábané (Hennessey 2012). V posledných rokoch dekády súčasne došlo i k návratu k štruktúrovaným siluetám zo 40. a 80. rokov 20. storočia, vtlačeným pásom a ramenným vypchávkam, na čo poukazuje Laver (2012, s. 293).

Čo sa týka pánskej módy v začiatkoch tretieho tisícročia, tak hlavným trendom vzhľadu u mužov boli kožené bundy, košeľa a hrubé topánky. Oblečenie na voľný čas sa stalo najväčším trendom v počiatkových rokoch milénia, pričom i u mužov bola džínsovina považovaná za základ odevu, ale tvorili ho i cargo nohavice, polokošele, teplákové súpravy, oxfordky, žabky či tenisky (Chambers 2022). Futuristické štýly pre mužov zahŕňali dominanciu čiernej farby so striebornými doplnkami, trenčkoty a tenké hranaté slnečné okuliare, pričom v polovici dekády sa objavili retro štýly inšpirované 60. rokmi, inšpirované britskými indiepopovými kapelami, zatiaľ čo neskôr v tomto desaťročí došlo k oživeniu 50. a 80. rokov, vrátane kožených búnd a slim-fit oblekov (tamže). Je pritom nutné spomenúť, že obdobie konca prvej dekády tretieho tisícročia a začiatku jeho druhej dekády zároveň prialo rýchlej móde, o čom sa postarali nielen nové technológie (smartfóny a možnosť nakupovať cez internet prostredníctvom mobilu), ale i známe osobnosti prostredníctvom propagovania módy cez sociálne siete, na čo upozorňuje Laver, ktorý navyše dodáva, že vďaka online svetu sa medzinárodný predaj módy v rokoch 2006 a 2011 zvýšil o 152 % (Laver 2012, s. 294).

Boho štýl, extrémne minisukne, džínsy s nízkym sedom, krátke trička a topy, džínsové košele, bundy a ešte i omnoho viac, tak to tvorilo estetiku módy prvého desaťročia nového milénia. Tak v pánskej, dámskej ako i detskej móde nemohol chýbať denim vo všetkých možných prevedeniach

na odeve. Významnými prvkami boli však i nadčasové kúsky tejto doby, a síce Galaxy dress od Rolanda Moureta v dámskej módy a slim-fit oblek v pánskej móde.

Conclusion

Estetika módy 70. rokov 20. storočia plynule nadväzovala na estetiku módy predchádzajúceho desaťročia, avšak väčšmi sa do nej implementovali pánske prvky v dámskej móde v podobe nadčasových kostýmov voľnejšieho strihu, keďže sa dbalo na pohodlnosť, no prelomovým prvkom dámskej módy bolo športové oblečenie ako súčasť módného trendu, pričom pánska móda naopak stavila na prezentovaní štíhleho pásu, a preto sa páni odievali do výrazne úzkych nohavíc v páse podporených hrubými opaskami, no a samozrejme i do košeli, ktorých tesnosť nebola dovtedy prekonaná. Zdieľame však presvedčenie, že práve estetika módy 80. rokov minulého storočia sa môže titulovať prívlastkom „najodvážnejšia“, čoho dôkazom je kladenie zreteľu na fitness oblečenie tak dámskej ako i pánskej móde, ktoré sa stalo etablovanou súčasťou módných trendov, ale prívlastok „najodvážnejšia“ dosvedčuje i power dressing nielen v pánskej, ale predovšetkým v dámskej módy. Podstatnú silu a vplyv tohto obdobia zohrávali najprestížnejšie značky, čo znamená, že byť trendy znamenalo odievať sa do značkových odevov. Estetika módy posledného desaťročia v rámci druhého tisícročia sa však niesla v znamení ležérnosti, či sa to už týka dámskej alebo pánskej módy. Vytratil sa power dressing v dámskej móde, ako sme naň boli zvyknutí v predchádzajúcej dekáde, no a pánske oblečenie už dovoľovalo nosievať džínsovinu i na pracoviská. Džínsovinu však bola základom estetiky dámskej, pánskej i detskej módy. Sila džínsoviny nebola oslabená ani v prvej dekáde nového milénia, no významný vplyv v dámskej móde mal i boho štýl, minisukne, džínsy s nízkym sedom, avšak kľúčovými prvkami boli i nadčasové kúsky tejto doby, a síce Galaxy dress od Rolanda Moureta v dámskej módy a slim-fit oblek v pánskej móde. Čo sa týka estetiky módy súčasnosti, tak v rámci dámskej módy dokáže lahodiť siluete, ale môže byť súčasne i pohodlná a v pánskych

trendoch je módou, ktorá dokáže pôsobiť ležérne, no zároveň vkusne kombináciou športových a elegantnejších kúskov.

Bibliografia

BOSHOFF, A. (2021). The stunning fall of Roland Mouret, the genius behind the world's most iconic dress, after a Covid slump in sales - leaves major fashion houses in fear of who'll unravel next. [online]. [cit. 2024-05-19]. Dostupné na: <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-10154453/The-stunning-fall-Roland-Mouret-genius-worlds-iconic-dress-Covid.html>.

CERINI, M. (2020). '80s fashion: Trends from the 'more is more' style decade that keep coming back. [online]. [cit. 2024-05-19]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/style/article/80s-fashion-style-comeback/index.html>.

HENNESSEY, K. (2012). Fashion: The Ultimate Book of Costume and Style. London: Dorling Kindersley,

CHAMBERS, D. (2022). 2000s Fashion Trends That Are Making a Comeback. [online]. [cit. 2024-05-19]. Dostupné na: <https://hespokestyle.com/2000s-fashion-trends-men/>.

JORDEN, L. A. (2021). Roland Mouret, Loved by Meghan Markle And Victoria Beckham, Has Gone Into Administration. [online]. [cit. 2024-05-19]. Dostupné na: <https://graziadaily.co.uk/fashion/news/roland-mouret-administration-galaxy-dress/>.

LAVER, J. (2012). Costume and Fashion: A Concise History. 5th ed. London: Thames & Hudson, Ltd,

RENSCH, E. (2017). What Did Kids Wear in the 80s? [online]. [cit. 2024-05-19]. Dostupné na: <https://oureverydaylife.com/what-did-kids-wear-in-the-80s-12582989.html>.